Jan Kruisheer

HET MYSTERIE VAN LEVEN EN DOOD

Jan Kruisheer

HET MYSTERIE VAN LEVEN EN DOOD

INHOUD

1. Zelf-kennis 3
2. Het grote Geheim des Levens 12
3. Onsterfelijkheid 19
4. Op zoek naar de Ziel 24
5. Wat is Evolutie? 29
6. De Levensketen 35
7. Karakter en Lotsbestemming 41
8. Het Doel van het Leven 47

I. ZELF-KENNIS

Het vraagstuk omtrent een al of niet voortbestaan na wat wij de dood noemen, kan inderdaad „een mysterie" genoemd worden. De overgrote meerderheid der mensen van onze „verlichte" tijd kan zich geen denkbeeld daarover vormen, omdat het zo veraf ligt van de gedachtesfeer, waarin wij gewoonlijk vertoeven. Door alle eeuwen heen hebben voorgangers der mensen: profeten, leraren, priesters, dichters verklaard „de mens is onsterfelijk" en toch desniettegenstaande, kan de gewone mens nog maar uiterst moeilijk inzien — thans nog moeilijker dan in vergangen tijden en beschavingen — hoe deze zo veel belovende en zo vaak gehoorde uitspraak inderdaad de zuivere werkelijkheid zou kunnen zijn. De moeilijkheid ligt grotendeels in onze eigen hedendaagse denkgewoonten. Men ziet, dat dit stoffelijk en tastbaar lichaam van duidelijk kenbare materie eens zal moeten degenereren, vergaan en ontbinden en waar dan het enige, dat men zeker meent te kennen, niet meer actief en levend is, valt het uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk, zich een bestaan voor te stellen, dat niet direct voor de vijf zintuigen op aarde waarneembaar blijkt te zijn en dan toch nog te kunnen aanvaarden, dat „de mens onsterfelijk" is, aan een voortbestaan na de dood van het lichaam te kunnen geloven. Alles wat hij van anderen en zichzelf kent, is middels die zintuigen, *zo gelooft hij*. Is het echter werkelijk aldus gesteld? Zijn het de zintuigen, die waarnemen of nemen wij waar middels de zintuigen?
Een zekere vrees voor dit onbekende, dat de dood voor ons is, kan daarbij niet worden ontkend en deze kan slechts door betrouwbare kennis van de ware stand van zaken worden overwonnen. Theosofische onderzoekingen brengen ons een kennis daarvan, welke zeker de moeite

waard is om te bestuderen, daar zij leren, dat èn waarom zulke vrees geheel onnodig geacht moet worden en dus misplaatst is. De kennis, welke Theosofie ons brengt, neemt alle aanleiding tot vrees hierover weg, vervangt de huidige nog algemeen bestaande onwetendheid omtrent dit voor elk van ons zo belangrijke onderwerp. Zij toont ons allereerst aan, dat een bewust leven buiten en zonder dit tastbare en zichtbare lichaam evenzeer mogelijk is als dit levend bestaan binnen die lichamen, omdat bewustzijn, geest en leven factoren blijken te zijn, die wel zich in en door de zintuigen manifesteren door erin en ermee „te werken", doch die zelf ver boven deze instrumenten verheven zullen blijken te zijn.
De eerste moeilijkheid om dit te begrijpen, vindt haar oorzaak in het dwaalbegrip, dat alleen materie werkelijk is. Wij *geloven*, dat ons lichaam alleen ons gehele „zelf" uitmaakt en *denken* onszelf uitsluitend als lichamelijkheid, misschien, nu ja, omdat godsdienst dit wellicht leert, met zo iets als ziel of geest erin werkzaam, doch die — meent men — zullen alleen uit en door de stof tot manifestatie en bestaan zijn gebracht en zich alleen door deze stof-lichamen ontwikkelen. Het tegenovergestelde kan alleen werkelijk het geval zijn; leven en bewustzijn — Geest — die tijdelijk bezit genomen hebben van een vergankelijk lichaam, zijn de primaire factoren; niet omgekeerd. Het bewustzijn, dat is de Geest, is onmetelijk veel belangrijker, dan het tijdelijke lichaam, waarin hij huist, dat die Geest momenteel draagt, waarin, waarmee, waardoor hij zich op aarde openbaart. Niet het lichaam is de bewuste waarnemer, maar een „Ik" neemt waar in en door of door middel van mijn lichaam en zijn organen.
Het is mogelijk om zonder of buiten het lichaam waar te nemen, te leven, te bestaan. Niet het oog ziet, maar Ik zie door middel van het oog en als de ogen onbruikbaar worden als instrument van waarneming, blijven wij als bewust levende denkers doorgaan de andere organen te gebruiken, waardoor men dan ook dikwijls in vele gevallen erin slaagt, het gemis der ogen door hen te doen

vervangen — de andere zintuigen worden scherper. Er zijn overvloedige bewijzen, die aantonen, dat het zelfs niet zo heel zeldzaam voorkomt, dat de onzichtbare, ontlichaamde geest-mens in staat is zich tijdelijk voor anderen zichtbaar te maken, zich te „materialiseren". Hij trekt dan ijle materie uit de omgeving aan, zodat deze zich verdichtend — hem voor het oog van anderen weer tijdelijk zichtbaar maakt. Dit verschijnsel is niets nieuws en is door alle eeuwen heen bekend geweest.
Het eerste, wat wij hieruit kunnen leren, is dat het Leven-Zelf *voor ons* pas zichtbaar wordt, als het een materiële grofstoffelijke lichaamsvorm aanneemt. Er bestaat tegenwoordig een uitgebreide literatuur, zowel theosofische als spiritistische, over dergelijke verschijningen, zeer abusievelijk dikwijls „geesten" genoemd. Zie b.v. *Ernest Bozzano: „Discarnate Influences in Human Life"*. (De invloed van ontlichaamden in het menselijk leven).
Een andere methode van waarneming zonder gebruik te maken van de physieke zintuigen van het stoffelijk lichaam is het z.g. psychisch zien; helderziend waarnemen. Dit is een methode van buiten-zintuigelijk waarnemen, waarbij de Geest-Zelf, de waarnemende Individualiteit, in staat blijkt om in het onstoffelijke (of bovenstoffelijke) waargenomen feiten op de physieke zintuigen of in het brein in te drukken. *Dr Rhine* en de Parapsychologen noemen dit „boven-zintuigelijk waarnemen". Deze methode vindt haar practische toepassing bij de vele onderzoekingen, die vooraanstaande theosofen in die voor anderen nog onontsloten en onzichtbare werelden hebben verricht.
De Theosofische leringen kunnen op de duur iets van dit vermogen van z.g. helderziend of beter gezegd buitenzintuigelijk waarnemen bij de bestudeerder doen ontplooien en de Theosofische Vereniging bezat en bezit nog een, zij het ook klein aantal leden, die de een in meerdere, de ander in mindere mate, iets van dat vermogen hebben kunnen ontwikkelen. Inderdaad is het niet anders dan een natuurlijk resultaat van normale hogere evolutie, een vermogen dat dus eens in de toe-

komst meer en meer algemeen zal worden. Aangezien er voor het waarnemen in die wereld der ijle materie oefening nodig is, komt het vooral in de beginne voor, dat er wellicht minder zekerheid omtrent gemaakte conclusies bestaat en er wel vergissingen voor wat de conclusie betreft, moeten voorkomen, maar toch blijkt, dat alle *geoefenden* onder deze waarnemers dezelfde feiten observeren, welke dan met die van anderen kunnen worden vergeleken en gecontroleerd, de conclusies kunnen worden geverifieerd. En het is vooral voor de studie en het onderzoek van ons onderhavig onderwerp van een eventueel voortbestaan na de dood, dat zij allen middels van elkander geheel onafhankelijke waarneming, tot dezelfde conclusies komen.
Ook alle zulke Zieners der Oudheid: godsdienst-leraren, profeten, wijsgeren, bevestigen dit feit van een individueel voortbestaan van de bewuste levende menselijke Geest na het sterven van het lichaam, na de „bevrijding van de last des vleses", zoals de bijbelse uitspraak luidt. Konden wij werkelijk *zien*, zoals bovengenoemde waarnemers in oude en nieuwere tijd, dat dit stof-lichaam, zwaar als het is, een „last" is en in werkelijkheid een drukkende beperking voor de inwonende geest-wezenheid betekent! Buiten het lichaam getreden, zijn wij inderdaad ervan „bevrijd" en veel meer vrij, veel meer „levend" dan terwijl wij op aarde daaraan gekluisterd, ons veel moeilijker bewegen door de zware aardse materie daarvan.
Helaas is, niettegenstaande deze alom bekende gegevens, ook thans nog menige ziele-leer maar al te zeer neerdrukkend somber en tracht men in niet-begrijpende ijver bovendien door vrees aanjagen voor en bedreiging met eventuele — en zelfs eeuwige — straffen in een leven na de dood, de mensen tot een bepaalde levensbeschouwing te dwingen, welke menigeen in het diepst van zijn wezen als hoogst onbillijk, onnodig en niet-verdiend streng en dus als iets dat onmogelijk waar kan zijn, ter zijde legt. De oorzaak van zulke verwrongen denkbeelden, ook en zelfs in de eerste plaats te vinden bij geeste-

lijke voorgangers der gemeente, ligt grotendeels in de beperkte, materialistisch denkende geest des tijds, waaraan wij — mede door onze onwetendheid omtrent de ware aard van 's werelds en van 's mensen samenstelling — niet kunnen ontkomen. Door het ontbreken van eigen directe kennis in deze zaken, wordt het onvermijdelijk en begrijpelijkerwijs uiterst moeilijk hier toch leiding te geven, wanneer men zelf nog blind is in die wereld van het hoger, meer innerlijk leven. Bovendien leert de practijk van het leven, dat bedreigingen als bovengenoemd, geen of zeer weinig invloed kunnen uitoefenen op iemand, die alleen maar in een éénmalig bestaan in de stofmaterie van een lichaam op aarde kan geloven.

De huidige mens gaat uit van het verkeerde standpunt, dat het physieke alleen werkelijk belangrijk is en dat, wat wij niet met de zintuigen kunnen waarnemen — ook al zijn die zintuigen toch blijkbaar zeer beperkt in hun vermogens — daarom ook niet kan bestaan. Maar de praktijk van het leven toont ons dagelijks, dat er zeer veel bestaat, dat wij niet rechtstreeks kunnen waarnemen. Moeten wij daarom het bestaan ervan ontkennen? Zelfs zal bij dieper onderzoek nog blijken, dat die ongeziene wereld van de Geest de voornaamste is. Zelf-onderzoek, studie van onszelf, op de juiste wijze aangevat, toont aan dat de mens een „geestelijk wezen" is, dat zich tijdelijk in een bepaalde stofvorm op aarde manifesteert. Geest-Zelf is eeuwig, onvergankelijk, blijvend, onsterfelijk; is de *mens-zelf:* tijdruimteloos! De schakel, die deze tijdruimteloze Geest met het stoflichaam in tijd en ruimte verbindt, is een van bovenaf geleidelijk dichter, meer materieel wordende overgang van ijle stof — ziel genaamd. In die geleidelijke van beneden-af naar boven ijler wordende gradaties van stof-materie vormen zich ziele-voertuigen, soms ziele-lichamen genoemd en daarin „werken" de ziele-funkties, welke wij allen ondervinden. Van beneden naar boven genoemd ontstaat en bestaat dan de volgende klassificatie van bewustzijns-waarnemingen: begeerten, emoties, denken, rede, intuïtie, in-

spiratie, Wijsheid, Liefde, Wil. „Al onze ondervindingen zijn psychisch," zegt *Dr. C. G. Jung.*
Vergeleken bij de korte levensduur van dit sterfelijk lichaam, is de ziel (met al haar funkties) *bijna* onsterfelijk en eeuwigdurend (zeker dikwijls eeuwen durend); vergeleken met de Eeuwigheid van de waarlijk Onvergankelijke Geest, is zij — de Ziel — echter vergankelijk, d.i. semi-permanent. Dit is zeker geen uitsluitend theoretische bespiegeling, doch het is actuele waarneming van meerderen thans, gelijk het dat ook vroeger gedurende ontelbare eeuwen van praktisch onderzoek voor talrijke Zieners van ouds het geval geweest is. Dit is een van de redenen, waarom de moderne Theosofie zo dikwijls de Wijsheid der Ouden genoemd wordt.
Alle leven daalt neer — anders gezegd „welt op" — vanuit het geestelijk Inwezen, dat is Alomtegenwoordig en ook dus — ja daardoor juist ook — in de mens. God *is* Leven. Te zeggen dat „alle leven van God komt" is onvoldoende, want in die uitspraak distantieert men zich weer onnodig van Het Inwezen Zelf. Dát Leven „bezielt" het tijdelijk en vergankelijk lichaam; periodiek (waarover later meer), schenkt Hij of Het Zijn vitaliteit aan dat lichaam, brengt en houdt de samenstellende materie tezamen en schept daarin zijn organisme. God manifesteert als levende Geest in en door al Zijn schepselen, in alle afgescheiden wezens, groot en klein. Bij de „dood" trekt die Ziele-Individualiteit zich er uit terug, bevrijdt zich, maakt zich los van de hem gevangen houdende „last des vleses". Dan gaat hij over naar een daarop volgende ijlere sfeer met weer vrijer, losser, soepeler bewustzijnsmogelijkheden.
Een dergelijk en identiek verschijnsel kunnen wij waarnemen voor wat betreft een veel kortere periode, waarbij eveneens de Geest-Ziel het lichaam tijdelijk verlaat, n.l. in de slaap. Een gevorderd occultist is in staat dit uit zijn eigen ervaring te bevestigen en zelfs door eigen wilsbesluit te bewerken. Dan is hij zodoende in staat de levenstoestanden „aan gene zijde" te bestuderen en te beschrijven, onafhankelijk van de beperkingen der aardse

stof. Telkens bij het slapen gaan verlaten wij het aardse lichaam en verblijven in dat, wat wij het Ziele-lichaam zouden kunnen noemen. Waarom zouden wij dan bevreesd zijn als datzelfde voor de (voorlopig) laatste maal gebeurt en wij voor langere tijd in slaap of „ontlichaamd" zullen blijven? Dit beschrijft *Dante Aleghiri* in zijn onsterfelijk werk de *Comoedia Divina*, waar hij in drie duidelijk van elkaar onderscheiden fazen het leven „aan gene zijde" beschreef als: Inferno, Purgatorio en Paradiso.
„Mors Janua Vitae": de dood is de poort naar het Leven, werd in de Oude Mysteriën onderricht. De dood van dit lichaam is slechts een overgang naar een andere levenstoestand door het opbreken en ontbinden van ons aardse organisme, dat wijzelf jaren lang in stand gehouden hebben door er in te wonen en er onze vitaliteit aan te geven, er op over te brengen, teneinde ons te dienen als instrument, waarmee wij in de aardse materie-wereld kunnen waarnemen en ondervinden. Talloze malen vroeger hebben wij reeds zulk een lichaam aangenomen, erin geleefd en het weer verlaten (ook hierover later meer); waarom dan thans daarvoor bevreesd te zijn?
Tussen dit sterfelijk lichaam en de Onsterfelijke Geest hebben wij een ijl, etherisch Ziele-lichaam, een „dubbel" of tegenhanger van het stof-lichaam, dat ook de gelijkenis daarvan heeft. Inderdaad is het eigenlijk juist andersom, want dit ziele-lichaam is het, wat de vorm of mal, de matrix verschaft, waarnaar het stof-lichaam met al zijn mogelijkheden en gebreken wordt gevormd. In de eerste tijd na de dood verblijft de mens daarin. Een materialisatie van de onderste, meest materiële laag van dit ziele-wezen wordt somtijds door sommigen, die daar gevoelig voor zijn, op of nabij een kerkhof waargenomen. Dit „benedenste" deel van het ziele-wezen lost zich meestal vrij spoedig op, enkele dagen, soms zelfs enkele uren na de dood.
Maar in dit tijdsverloop recapituleert de heengegane in zijn bewustzijns-denken, het gehele afgelopen levenstijdperk in zeer snel tempo. Hij ziet de verbanden, oor-

zaken en gevolgen, tussen de diverse gebeurtenissen; waar het goed geweest is, waar niet. Het is daarom, dat het zozeer wenselijk is, dat aan een sterfbed de grootst mogelijke stilte — vooral gemoedsrust — door de omstanders in acht genomen wordt, teneinde de gestorvene in dat overzicht niet te storen. Spoedig maakt hij zich daarna ook hiervan los en dan verblijft hij in dat deel van de Ziele-wereld, hetwelk de drager of verblijfplaats van zijn begeerte-aandoeningen is; hij is dan daarin „gekleed" a.h.w. Dit is dan zijn laagste, meest aardse manifestatie. Dit lichaam of voertuig wordt „astraal" of sterachtig genoemd, omdat het uit een stralende soort van materie is samengesteld.
In de „astrale wereld", waarin zijn begeerte-aard domineert, zullen zijn begeerten precies van dezelfde aard zijn, zoals deze nu en hier geweest zijn in dit leven op aarde — zij kunnen niet plotseling veranderd zijn. Dit is de sfeer, welke *Dante* beschreef als *„Inferno"*. Onze aardse misdragingen brengen daar zeker lijden, want de neiging om daaraan te voldoen, is ook precies dezelfde, gelijk aan dat waaraan wij op aarde gewend waren toe te geven. Maar thans mist hij het lichaam van grove stof, waarmee en waardoor hij vroeger in staat was er aan te voldoen. Dit geeft smart. Toch is dus die smart geenszins door een buiten onszelf opgelegde macht, welke ook, veroorzaakt en is zij bovendien blijkbaar volstrekt niet „altijd-durend". Aangezien aan die verlangens en begeerten thans niet meer kan worden voldaan doordat het lichaam wegviel, slijten zij uit, heeft er een zeker zuiverings-proces plaats, wat *Dante* beschrijft als *„Purgatorio"*.
Ook hier is dus geen willekeurig opleggen van straf door een wrekende godheid, doch wel een nauwkeurig en dus strikt rechtvaardig uitslijten van de drang naar voldoening aan begeerten, zoals die door de gewoonte van toegeven eraan werd aangekweekt. Ten slotte zullen na verloop van tijd alle deze krachten en neigingen uitgeput raken en zal de betreffende mens dan over kunnen gaan van de wereld der astrale begeerten naar die hogere

en weer ijlere, welke wij de verstands-wereld noemen, door *Dante „Paradiso"* genaamd, de Hemelwereld, waar geen begeerten kunnen doordringen. *Elkeen*, geen uitgezonderd, bereikt te eniger tijd na de dood die hemelwereld, alwaar dan ten slotte alle ondervindingen van het afgelopen leven worden verwerkt, geassimileerd en in het wezen van de Innerlijke Mens ingebouwd: de ware winst van de afgelopen levensperiode wordt geregistreerd. En altijd is er wel iets, hoe gering soms ook, dat aan deze credit-zijde van de rekening kan worden opgebracht.
Aldus is op de duur evolutie verzekerd: het goede wordt in het Blijvende Zelf geregistreerd; het verkeerde alleen in de doorgangssferen van *Inferno* en *Purgatorio* geneutraliseert. Als hij na afloop van de hem toekomende rust in *Paradiso* naar een volgend aardleven terug keert, is er in elk geval wel iets gewonnen, is er iets vooruitgang bereikt. Zo wordt dan geleidelijk aan de karakter-aard in herhaalde wedergeboorten op aarde ontwikkeld of opgebouwd, groeit de inwonende Geest-mens, Zoon van de Vader, steeds meer en meer in zedelijk-morele kracht, nadert hij immer meer tot die Volmaking, welke het Doel van zijn gemanifesteerd bestaan op aarde is.
Onze geest is een sprankje, een vonkje, een puntje van de Vader-Geest, in potentialiteit gelijk aan zijn Vader in de Hemelen en langzaam-aan, incarnatie na incarnatie, wordt er iets van die Volmaking opgewekt, op het zielekarakter ingedrukt en daarmee ook de bouw van de nieuwe, iets betere lichaams-organisatie verzekerd. Dit verloop brengt ons dus op de duur een steeds volmaakter uitdrukking of manifestatie van de in de mens sluimerende geestelijke vermogens.

II. HET GROTE GEHEIM DES LEVENS

Er is een zeer oude Hindu legende betreffende aard en wezen van de mens en van diens innerlijke constructie. In het kort weergegeven, luidt dat verhaal ongeveer als volgt: Er was eens een bijzondere opwinding in Swarga, de hemelwereld, het verblijf der goden. Wat was daarvan de oorzaak? Zij hadden den mens zijn onsterfelijk beginsel ontstolen en nu moest bepaald worden wat ermee te doen, hoe het voor de mens te verbergen ,,opdat hij niet zou worden gelijk een van hen". Elk van de goden gaf raad naar eigen aard. *Kubera*, de god van de aarde, stelde voor: laten wij het diep in de grond verbergen, daar zal hij het zeker niet zoeken. *Varuna*, de god van de wateren, betoogde: laten wij het diep in de oceaan doen zinken en *Agni* gaf er de voorkeur aan het in het vuur te verstoppen, terwijl *Wayu*, de god van lucht en wind hen aanbeval om het hoog in de lucht te doen opstijgen. Elk van hen meende, dat de mens het daar niet zou kunnen bereiken. Ten slotte stelde *Indra*, de koning der goden voor om 's mensen onsterfelijk Beginsel in hemzelf te begraven, want dáár zal hij het allerminst zoeken. Aldus werd besloten en sedert is de mens op zoek naar het eigen Zelf, zoekt hij het overal buiten zichzelf, waar hij het zeker niet vinden zal.
Opmerkelijk is het, dat in de jongste tijd de Biologie, de wetenschap van het Leven (beter gezegd: de wetenschap van de levensverschijnselen) op haar wijze in zo grote mate gericht begint te worden op het bestuderen van het in de lichamen wonende Leven. Waar godsdienst het vraagstuk tracht te benaderen en te behandelen van binnen-uit of van boven-af — van de Geest —, daar onderzoekt de Biologie het van buiten- of van beneden-af. Twee tegengestelde methoden, die beiden hetzelfde pro-

bleem op eigen wijs en met eigen middelen trachten te behandelen. De een begint van-uit het Leven, de Geest, van boven-af en werkt a.h.w. van binnen-uit; de ander gaat uit van de vormen en verschijnselenwereld der materie-verschijningsvorm, het lichaam.
Leven en vorm zijn in werkelijkheid onscheidbaar; leven zonder vorm is (voor ons) onkenbaar; vorm zonder leven is (voor ons) dood. Maar voor beide methoden, op zichzelf alleen gebezigd, blijft het Leven-zelf een mysterie, ondoorgrondelijk. Wel zien wij de „werkingen" van het Leven binnen de „vorm" die het omhult, verbergt — het aardse lichaam. In elke vorm is er Iets, dat die vorm tezamen gebracht, geschapen heeft en haar bijeen houdt, een min of meer bewuste kracht. Elk lichaam is steeds verbonden aan de een of andere soort van bewust denken, dat de maker of schepper ervan is. Steeds is de vorm de drager van bewust leven, is zij ontstaan door de activiteit van het Leven.
Om het ontstaan van levende vormen, lichamen te leren kennen is het nodig een kleine studie daarvan te maken. Alle georganiseerd leven — zo leert de Biologie — is gebonden aan levende cellen, waarin het protoplasma de (vloeibare, korrelige) drager van het leven is. Elke cel toont zekere elementaire levens-uitingen, zoals: opname van zuurstof, van een chemisch proces van voedsel verteren en afscheiding daarvan, van samentrekken gelijk een polsslag, etc. Enerzijds is er een „afbreken" en anderzijds een opbouw te onderkennen.
Verder bestaat alle groei door cel-deling en niet door het vergroten van de cellen. De nieuwe cellen blijken daarbij dan volkomen gelijk te zijn aan de originele cel. „Waar een cel ontstaat — zei reeds *Virchow* — moet al een cel voorhanden zijn geweest, evenals een dier slechts uit een dier. een plant slechts uit een plant kan voorkomen."
Verder bezit elke cel een kern of nucleus, ook centrosome genaamd, en nu is het het merkwaardige dat zulke celdeling steeds begint met deze kern in twee centriolen te splitsen. Daaruit ontstaan dan twee ogenschijnlijk volkomen gelijke cellen.

Bij het daarvan opbouwen van levende lichamen vormen zich kolonies van cellen, waarmee differentiatie en specialisatie ontstaan door het nieuw toegevoegde vermogen tot groep-vorming. Slechts enkele cellen behouden (of gebruiken) dat vermogen tot celdeling en voortplanting; de anderen, de overgrote meerderheid dus, krijgt nu een andere taak, zoals die van het samenstellen van waarnemings-organen, bewegings- en spijsverterings-organen, enz. De geslachts-cellen alleen worden dan de dragers van het wijdere leven van dat nieuwe grotere organisme en van de erfelijkheid van de soort.

„De kern van een zaadcel is, bij gelijk watergehalte, even groot als die van een eicel (al is de laatste veel groter door de aanwezigheid van zeer veel protoplasma) en bevat hetzelfde aantal chromosomen. Reeds hierdoor is het waarschijnlijk, dat vooral de kern van de geslachtscellen voor het optreden van ouderlijke eigenschappen bij de kinderen verantwoordelijk is — een onderstelling, die de wetenschap tot in bijzonderheden bevestigd heeft". *(K. von Frisch: „Gij en het Leven"*, p. 312). De kern is dus wel zeer in 't bijzondere de drager van het leven en in de cel verplaatst deze kern zich daarheen, waar eventueel extra levens-werking nodig blijkt, zoals b.v. bij verwonding van de celwand. Wij worden bij dit onderzoek dus tot de volgende stelling gebracht.

1. Individueel leven èn erfelijkheid worden gedragen door de kiemcel.
2. In deze kiemcel is op zijn beurt weer een kern die de bijzondere drager en organisator van alle levensfaktoren is.
3. Bij splitsing van een cel vormen zich eerst krachtlijnen vanuit die twee nieuwe (soms nog onzichtbare) centra.
4. Ook die nieuwe kernen blijken ten slotte weer evenzeer samengestelde microscopisch kleine organismen te zijn.

Is dan tenslotte de stelling te gewaagd om naar analogie te verwachten, dat uiteindelijk één enkel punt of oeratoom de drager van alle levenskrachten van elk levend

organisme moet zijn? Met *Leibnitz* worden b.v. ook in de Theosofie de Monaden met hun permanente atomen de dragers van elk individueel leven op aarde genoemd, en deze ontstaan de een uit de ander in een onafgebroken serie van levende lichaams-vormen. „Elke vorm op aarde en elk punt (atoom) in de ruimte, streeft bij zijn pogen naar zelf-vorming tenslotte naar de menselijke volmaking..... Zijn involutie en evolutie (n.l. van dat atoom), zijn uiterlijke en innerlijke groei en ontwikkeling, hebben alle één doel — de Mens." (*H. P. Blavatsky: De Geheime Leer* I, p. 247/8).

Het Leven is blijkbaar een immateriële kracht, welke van binnen-uit, vanuit een immateriële wereld der Ideeën, het leven op aarde van elk georganiseerd wezen — van het allerkleinste tot het allergrootste — bestuurt, beheerst, leidt. *Prof. Lloyd Morgan (The Great Design*, p. 286) zegt: „Wat ik ook geloof is, dat vooruitgang in het natuurverloop een openbaring van Goddelijke Invloed is. En daar verstand het beste daarvan is, het hoogste punt in verloop van die evolutionaire opklimming, kan gezegd worden, dat de evolutie van het verstand de invloed van Verstand openbaart." Een dito argumentatie doet *Hans Driesch* zeggen: „Iets geestelijks dus doordringt de Natuur en manifesteert zich in het Heelal." „Es ist der Geist der sich den Körper baut," zei *Goethe*. Lichamen — ook volgens aloude Oosterse opvatting — zijn geobjectiveerde Ideeën. En Bewustzijn doet vorm ontstaan met groei en bewerktuiging. Leven en Bewustzijn, zijn onafscheidelijk en identiek. „Funktie doet vorm of organisme ontstaan," leert de huidige Biologie. „Bewustzijn naar buiten gekeerd, noemen wij leven, leven naar binnen gekeerd, noemen wij bewustzijn," zegt *Mevr. Dr. A. Besant)*. En *Prof. H. Bergson (l'Evolution Créatrice)* komt tot een dito conclusie, als hij zegt: „Het leven schijnt ons toe als een onmetelijke golf, die — van een centrum uitgaand — zich verspreidt en die op het einde van haar omvang ophoudt, en zich omzet in een schommeling op de plaats. Het leven is in essentie een

stroom, welke door de materie heen wordt gestuwd en eruit trekt wat hij kan."
De Theosofie kent die stroom als zijnde een Drie-Eenheid; drie zulke levensstromen die tezamen de Eene Stroom vormen — de Drie in Een van alle godsdiensten. *De Eerste Levensstroom*, uitgaand van het Goddelijk Centrum, bouwt de atomen, de bouwstenen. Van haar komen — zoals boven beschreven — alle wezens voort. *De Tweede Levensstroom*, uitgaande van hetzelfde Monadische Punt, bouwt van en met die atomen als bouwstof, de levende georganiseerde lichamen op. Grote groepen eerste-golfsatomen worden dan door de Tweede Golf of Impuls (de psychische) tezamen gevoegd — plant, dier, mens (d.w.z. het menselijk dier-lichaam). Daarbij is er in elk afzonderlijk geval weer één Kern-atoom van binnen, dat de anderen overheerst, de organisator van het Geheel is.
Prof. Dr. B. Bavinck beschrijft dit samenvoegende, lichamen bouwende wezen als een individuele intelligentie, als een eigen, de anderen omvattende entiteit. Wanneer b.v. polypen gezamenlijk een groter polyp vormen, dan wordt daarin de organisatie-arbeid verdeeld in bewegings-polypen, tast-, voedings-, voortplant-polypen, enz., alle ten dienste van het groter geheel. Op groter en hoger schaal weer vinden wij hetzelfde verschijnsel in de bijenstaat, bij termieten en mieren, insekten, trekvogels. *Prof. Bavinck* noemt dat een „*Gesamt-seele*" (de groepsziel der Theosofie). Er is dan één de gehele groep omvattend ziele-leven. Hoe lager de trap van ontwikkeling, des te groter blijkt die neiging tot het vormen van zulk een Groepziel. In de Theosofie wordt dit verschijnsel van de tegenovergestelde kant bezien en zegt men, dat in en door evolutie het aantal eenheden dat zulk een dierengroepziel bevat vermindert, totdat er één overblijft met een eigen individuele Ziel — de Mens.
Dan — bij die afscheiding — is er een uitstorting van de *Derde Levensstroom*, weer uitgaande van hetzelfde Centrale Kernpunt.
De aldus uitgaande, scheppende Kracht brengt Leven,

terwijl diezelfde stroom, terugkerend, naar het Innerlijk Centrum, wordt gekend als Bewustzijn, waardoor alle ondervindingen in de vorm-manifestatie naar omhoog worden opgevoerd, naar het individuele Centrum — het Geest-atoom. „De wereldstof, zegt *Prof. Eddington* („*The Nature of the Physical World*", p. 267/8) is gedachtestof. Alle kennis omtrent onze omgeving treedt binnen in de vorm van boodschappen, langs de zenuwen overgebracht naar de zetel van bewustzijn. Het is slechts ons einde van de draden, hetwelk wij inderdaad kennen."
In en door en gedurende dit ganse evolutie-proces, worden alle ondervindingen, waargenomen in de aardse lichaamsmanifestatie, opgezonden naar dit Centrale Centrum, het Ware Wezen, waarin dus het levend bewust ondervondene door alle levensstadia heen, en alle werkingen worden opgezonden om daar te worden geregistreerd. Niets daarvan gaat ooit verloren.
Zo kan dan *Prof. J. Boeke (Algemene Biologie)* zeggen: „In die schijnbaar ongedifferentieerde eicel sluimert de herinnering aan de gehele voorgeschiedenis van het leven op aarde, sluimeren de krachten, die in duizende eeuwen die achter ons liggen, dat microscopisch kleine klompje levende stof gemaakt hebben tot wat het (nu) is." Dit slaat dus ook weer op het kern-atoom, op wat het door de eeuwen heen geworden is, d.i. de ondervinding in al die eeuwen verzameld. Hoe kan dat dan anders geschied zijn dan door herhaalde belichaming?
Een andere bevestiging hiervan kunnen wij vinden in de bekende recapitulatie-theorie van het embryo. Deze geeft aan, hoe bij elke (nieuwe) geboorte de eicel van het nieuwe embryo in zeer korte tijd alle de vroegere levenstoestanden van dit groei-proces in zeer versneld tempo weer herhaalt, bij de mens b.v. doorloopt dit de vis-, reptiel-, zoogdier- tot mensvormen. En steeds wordt dit evolutieproces van binnen-uit gestimuleerd door de talrijke levenswerkingen in de serie van belichamingen. Funktie doet vermogen ontstaan en dit weer schept de organen. Er is dus eerst bewustzijns-werking en dan ontstaat op de duur daaruit het orgaan.

Zo leeft en werkt in elk onzer een drang tot zoeken, een verlangen naar ondervindingen, een smachten der ziel naar het einde van die pelgrimstocht. Dit einde, aanvankelijk buiten zichzelf gezocht, blijkt tenslotte na een lange, lange serie van ondervindingen, te voeren tot een steeds meer ontwaken van het innerlijk bewustzijn, waardoor hij geleidelijk-aan en tenslotte leert, dat ware Centrum van binnen te kennen als de Geestelijke Menszelve. Dan leert hij, ondervindt hij, dat dit lichaam slechts een uiterlijke manifestatie in de materie is en niet de mens-zelf, een zelf-geschapen instrument is, ten dienste van die Innerlijke Geest-mens en dat dus dat geluk niet in de afgescheidenheid der vormen, noch zelfs in die van gevoelens en gedachten gevonden kan worden en dat het Hart der dingen ligt verborgen in de diepste diepten van het eigen wezen-zelf. Daar is het Grote Geheim verborgen, de God-van-binnen, die hijzelf is. *So-ham:* „Ik ben Hij"; *Tat Tuam Asi:* „Dat gij zijt", leert het Hinduïsme daarom. „*La illaha illa 'llah*": „Gij zijt Allah, en tot Hem zult gij wederkeren", leert de *Islaam* en Nabi Mohamed.

III. ONSTERFELIJKHEID

Is het niet een opmerkelijk feit, dat juist de grootsten en besten onder de mensen zijn: Stichters van godsdiensten, grote Leraren, Philosophen, Profeten, Dichters, die het meest zeker overtuigd zijn van 's mensen onsterfelijkheid? Zij allen bezitten een vast, beslist intuïtief weten, dat onsterfelijkheid een feit is, waaraan voor hen geen twijfel bestaat. De mogelijkheid van het onderkennen van de waarheid van onsterfelijkheid staat dus blijkbaar in verband met de stand van 's mensen geestelijke evolutie; hij moet — alvorens dit te kunnen — een zekere eigenschap, een bepaald vermogen hebben verworven. „Er is — zegt *Cicero* — ik weet niet hoe, in het denken der mensen een zekere voorkennis als 't ware, van een toekomstig bestaan, en dit heeft het diepst wortel geschoten en is het beste te onderkennen in de grootste genieën en de meest verheven zielen."
Er blijkt in elk geval wel een zeker verband te bestaan, welk dan ook, tussen het stadium in evolutie dat iemand heeft bereikt, en deze mogelijkheid van de erkenning van een voortbestaan; zekerheid hieromtrent neemt toe met de groei van het geestelijk leven. Waarom moet dit zo zijn? Eenvoudig omdat er voor het physiek lichaam geen onsterfelijkheid kàn bestaan, een feit dat iedereen dagelijks kan onderkennen. Maar als men alleen dit stoffelijk instrument in deze wereld kent en niet anders, dan is er dientengevolge ook geen mogelijkheid om onsterfelijkheid te onderkennen. Het physiek is niet blijvend en hangt voor zijn bestaan af van tijd en ruimte, waarin alles vergankelijk en veranderlijk is. Niets is dáár onveranderlijk. Elk leven is een serie van veranderingen. En elk van die opeenvolgende veranderingen in het leven is een soort „dood" (van het oude). En een wederge-

boorte! Alleen het onstoffelijke kan altijd-durend zijn. Absolute Geest alleen is eeuwigheids-wezen en groei van evolutie op aarde is een toename van die zelfkennis, welke tenslotte voor elk waar begrijpen onmisbaar zal blijken. „Ken uzelve" is de kernspreuk van alle grote Mysterieën der Oudheid geweest en het is *die* zelfkennis, welke ten allen tijde en overal steeds gepaard gaat met de hogere evolutie des mensen — van 's mensen Zielewezen. Want de ziel is het veld van onze waarnemingen, ondervindingen, van ons bewustzijn. Zij vertoont mogelijkheid van groei en ontwikkeling, dat is van verandering. Zij is dus ook nog niet-blijvend. Alleen de Geest-Waarnemer Zelf is de blijvende Wezenheid, die zich middels de ziele-overgangen in het lichaam manifesteert. Hij — de Geest — is de Bron van het Leven, dat in neerdalende Stroom van Hem uitgaat, daarmee de Ziel belevendigt en dan het lichaam „bezielt".

De Geest, de transcendente, oneindige, scheppende Kracht, deelhebbend aan de Goddelijke Scheppingskracht, brengt Leven voort, of liever en beter gezegd: *is Leven*. In zijn eigen transcendente wereld is de Geest altijd vrij, is Hij Vrijheid-Zelve. „De werkelijkheid van Leven is inwezenlijk vrijheid," zegt *Prof. H. Bergson*. Dat is: vrij van materiële beperkingen. Wat hier voor Vrijheid wordt geconstateerd, geldt evenzeer voor alle andere transcendente Attributen of Idealen van Volmaking, voor alle Absolute Deugden: Mededogen, Vrede, Harmonie, Schoonheid, Blijheid, Rechtvaardigheid, Waarheid, enz.

Alleen in de Geest is Absolute Volmaaktheid aanwezig en te vinden, d.i. diep, diep binnen-in onszelf. Zij wordt nooit in het uiterlijke leven bereikt of gevonden.

„*Satyam* (Waarheid) is waarlijk Brahma" *(Brhadar Upanishad)*. En *Aristoteles* zeide: „Wat het ook moge zijn, dat in ons voelt, denkt, begeert en bezielt, het is iets hemels en dientengevolge onvergankelijk." Niemand kan ooit de Eeuwigheid ingaan, omdat hij reeds daar is, altijd daar is geweest, ja omdat hij de Eeuwigheid-zelve is.

Zulks is de ware kennis van het Zelf, van de Geest-Zelf.

de kennis van ons eigen meest ware, veiligste Wezen. Dit *is* reeds nu en hier en voor immer Eén inderdaad met Goddelijkheid Zelve! Is dit niet een hoogst bemoedigend inzicht? Het geeft zelf-respekt en zelf-vertrouwen. Geest *is* Leven en verlicht elk mensenkind, dat deze wereld binnentreedt. Zelf hebben wij dat Licht verborgen onder de bedekking der substantie van ziel en van de grofstoffelijke manifestatie.

Die Geest van binnen roept, dringt voortdurend aan om de nog sluimerende goddelijke Attributen in ons te doen ontwaken, op te wekken. Dat is *Het Doel* van het Leven. En dit veroorzaakt in ons een nog vaag gevoel, dat wij inderdaad onvernietigbaar en onvergankelijk zijn. „Indien er geen voortbestaan ware, zouden onze zielen er niet naar dorsten," zegt *Richter*. En *Henri Bergson* houdt vol: „Wij geloven niet werkelijk, dat wij zullen sterven. Waarom ik dat zeg? Omdat, als wij dat geloofden, wij anders zouden leven." Tenslotte is het *Addison*, die zegt: „Het is goddelijkheid, die ons van binnen aanzet. Het is de hemel-zelf, die naar een hiernamaals wijst en de mens gemeenzaam maakt met onsterfelijkheid."

Bij de „dood" trekt de Geest-Zelf en dus het Leven, tezamen met de semi-materiële en dus semi-permanente Ziel, zich uit het lichaam terug, dit laatste aan zichzelf en aan ontbinding overlatend. De Ziel, d.i. de geleidelijke overgang in en van ons naar steeds ijler materie en die in dit verschil van dichtheid oorzaak is van het verschil in soort van de trillingssnelheden, die de onderscheidenheid van waarnemingen en trillings-snelheden veroorzaken — de lagere en hogere emoties en gedachten — verschaft ons de ladder van bewustzijns-mogelijkheden, welke ons kenmerkt. Aldus is dan middels de Ziel de Eeuwige Geest-Monade in ons, verbonden aan zijn tijdelijk en vergankelijk lichaam.

De Oneindigheid van de Geest drukt zich in de tijd-ruimte manifestatie uit in een serie van ijle lichamen of voertuigen, elk in verloop van evolutie telkens de een na de ander een ietsje beter georganiseerd dan de onmiddellijk daaraan voorafgaande. Aldus is evolutie verze-

kerd als één onafgebroken proces, als een langzaam-aan meer en beter „stemmen" van de ziel met hare mogelijkheden in een steeds harmonischer samenklank met de Transcendente Idealen van Volmaking van de Goddelijke Geest — die wij zijn.
Zowel de Indiërs als de Grieken waren ervan overtuigd, dat elke mogelijkheid van een voortbestaan (na de dood) afhankelijk is van, ja staat of valt met een voorbestaan. Dit brengt ons dan tot de erkenning, dat de ganse Evolutie één lange onafgebroken serie van levens in evoluerende bestaansvormen of lichamen moet zijn, de *„Evolution Créatrice"* van *H. Bergson.* En ook *Plato* zei reeds: „Zielen worden telkens weder in dit leven herboren," wat in onze moderne tijd weer bevestigd wordt door *Edward Carpenter:* „Zijn ('s mensen) dieper zelf — dat wat de oorsprong van al zijn vreugde en inspiratie is — heeft de ondervinding van vele levens, vele geboorten en *zal er nog hebben."*
Tenslotte leert de Buddha, zoals *Edwin Arnold* het in *„Het Licht van Azië"* beschrijft: „Naar waarheid, broeders, zegt de Schrift, dat elk de vruchten plukt van 't eigen voorbestaan. Een vroegere deugd brengt zegen. Lijden volgt op 't misdrijf eens begaan. Zo werkt de Wet; Ontwikkeling spreekt uit wat ze scheppend sloopt, steeds brengt zij 't betere uit het mindere aan het licht. En langzaam openbaart zich 't schitterend plan, dat haren arbeid richt."
Niets ontstaat plotseling uit het niet. Alles groeit langzaam en geleidelijk van uit een vroegere mindere toestand in het nieuwe betere. Leven is één onafgebroken continuïteit van zaad tot boom, van atoom tot Kosmos, van amoebe tot Aartsengel, van zuigeling tot wijsgeer, van wilde tot Christus en Buddha. Alles groeit door de innerlijke drang van het Leven, dat van binnen-uit werkt en dringt. Leven dat vormen schept, is zelf vormloos. Het is onafhankelijk van Tijd en Ruimte, doch handelt en werkt door alle veranderingen in Tijd en Ruimte te bewerkstelligen.
Vrede en Zekerheid kunnen alleen van binnen-in, in het

eigen Hart gevonden worden. Dáár ligt de Bron voor alle Eeuwigheid. Niét in de uiterlijke wereld van voortdurend opeenvolgende veranderingen is zij te vinden, doch wel in de verwerkelijking van de Eenheid van Universele Broederschap van het Eene Leven. Door uiterlijke middelen, door werelds uiterlijk streven is slechts tijdelijke rust verwinbaar, geen ware Vrede. Alleen wanneer het individu besluit om op de innerlijke betrekkingen te vertrouwen en te bouwen, zal hij die zekerheid kunnen vinden, welke waarlijk vrede is.
Eeuwige Geest is blijvende Herinnering, blijvend Bewustzijn. Slechts wanneer het Einde, het uiteindelijk Doel van Evolutie volbracht is, zal volledige kennis van het gehele Verleden bereikbaar zijn. *„De Innerlijke Mens* voor wien alles bekend is, in wien alles mogelijk is, tot wien alles gaat, van wien alles voortkomt, die tot alles behoort, tot wien allen toegang hebben." *(Maurice Maeterlinck).*

IV. OP ZOEK NAAR DE ZIEL

Rusteloos zoekt de mens naar vele dingen buiten zichzelf, die hij tracht te bezitten. Hij ziet vooral de wereld rondom en buiten hemzelf als object tot bezit en om dat te verwerven zoekt hij uitbreiding van zijn kennis van die buiten-wereld. Zichzelf kent hij niet en dus begrijpt hij ook zichzelf niet en tevens begrijpt hij daardoor anderen niet. Wij zoeken gewoonlijk in verkeerde richting. Veel kennis van de natuur rondom en buiten ons werd vergaard (en dikwijls niet bereikt), maar het onderzoek naar de kennis betreffende de aard en constitutie van het menselijk wezen zelf werd verwaarloosd. Het „Mens ken Uzelve", de alom bekende spreuk der Oudheid, werd verwaarloosd en veronachtzaamd en daarmee verloor men alle begrip omtrent 's mensen ware morele karakter-aard, zijn innerlijk ziele-wezen, zozeer, dat men zelfs is gaan geloven dat die kennis onbereikbaar zou zijn.

Toch is die onzichtbare wereld binnen-in onszelf, zoals reeds uit onze onderhavige studie bleek, minstens even, zo niet veel belangrijker als die van de wereld buiten ons. Het innerlijke, onzichtbare, de wereld van verstand en bewustzijn, is belangrijker dan die der materie; de werelden van Ziel en Geest gaan in belangrijkheid vèr uit boven de lichamelijke manifestatie op aarde. Het is het karakter, dat het gebruik, hetwelk van onze kennis der natuur gemaakt zal worden, bepaalt en of het van werkelijk nuttig effect voor de gemeenschap zal zijn, dan wel een vloek, doordat hij helaas evenzeer ten nadele der samenleving misbruikt kan worden en wordt. Daarom bestudeert de Theosofie de gehele mens, de mens als een geheel, als een samenhorende eenheid — ook al valt die eenheid onder te verdelen in lichaam, ziel en

geest. Hoewel deze driedeling in alle godsdiensten voor komt en ook in menig wijsgerig stelsel gebruikelijk is, blijft er toch in 't algemeen een leemte te constateren. Vooral de begrippen ziel en geest worden vaak met elkaar verwisseld en dientengevolge heerst er een ware spraakverwarring omtrent dit juist zo belangrijke en belangwekkende punt. Men spreekt van ziel of geest, alsof dat twee namen voor één en hetzelfde onderwerp zouden zijn. Maar — wij zagen dat reeds — de twee zijn volkomen onderscheiden begrippen en niet hetzelfde. Geest moet immaterieel zijn, onstoffelijk. Het is „iets" dat onzichtbaar, ontastbaar binnen-in ons leeft en werkt, ja dat het Hoogste „Zelf", de levende Entiteit-zelve is, tijdruimteloos. Wij *zijn* de Geest. Dit blijkt de ware werkelijke waarnemer, die middels de zinnen, de zintuigen en de levende bewustzijns-werktuigen daarin, in de wereld leeft en ondervindingen verwerft. „Weet gij niet, dat gij de tempel Gods zijt, en dat de Geest Gods in u woont? *(Evangelie van Lucas)*. En de *Upanishad* zegt: „Het is de Geest-Zelf, die ziet, ongezien; die hoort, ongehoord; die denkt, ongedacht; die kent, ongekend. Daar is geen die ziet, behalve Hij; daar is geen, die kent, behalve Hij. Hij is uzelf, de Innerlijke Mens, onsterfelijk."

Dat is ons innerlijk Centrum van bewustzijn, waarin alle waarnemingen en ondervindingen worden opgetast, geregistreerd en bewaard; in onze Herinnering. Hierover zegt *Henri Bergson („Matière et Mémoire"):* „Herinnering is iets anders dan een funktie van het brein. Herinnering is Geest, niet een manifestatie van stof-materie. Met herinnering zijn wij inderdaad en in waarheid in het domein van de Geest." Dat is: in een immaterieel tijdruimteloos Punt.

De geleidelijke overgang nu, van dit onstoffelijk, tijdruimteloos Punt naar het lichaam van grove stof in tijd en ruimte gemanifesteerd, de „verbinding" vormend tussen Geest en Stof, noemen wij met de Ouden „Ziel". Deze verbindende Ziele-schakel tussen Geest en stoflichaam bestaat uit een geleidelijke overgang tussen die beide uiteinden, een overgang door een serie van tijd-

gradaties. Ook *H. Bergson* wijst er op „dat wij (in bewustzijn) bij onmerkbare gradaties overgaan van de vertegenwoordigende toestand die ruimte en tijd inneemt, naar de gemoedstoestand, die zonder uitgebreidheid schijnt te zijn." Onze Geest-Zelf is zonder uitgebreidheid — en toch (of eigenlijk juist daardoor) alomvattend.
De Ziel, die verbindende Schakel, is daardoor dus niet geheel onsterfelijk, maar toch wel veel minder vergankelijk dan het lichaam, is relatief blijvend vergeleken bij de Geest, doch zij is ook relatief vergankelijk, hoewel zij in verhouding tot de levensduur van het lichaam, weer wel relatief onsterfelijk is. „De ziel — zegt *Meester Eckhart* — is geschapen op een gebied tussen Tijd en Eeuwigheid; met haar hoogste vermogens raakt zij de Eeuwigheid, met haar lagere „Tijd". En ook *St. Thomas van Acquinas* zegt: „De verstandelijke ziel werd geschapen op de grenzen van eeuwigheid en tijd." (*Summa contra Gentiles*).
Wij zouden de Ziel kunnen beschrijven als „Geest in actie". Het is het denkende, levende, liefhebbende deel van 's mensen innerlijke aard. Zij *draagt* de Levenskrachten, die van de Geest uitgaan, naar omlaag en daarmee het lichaam „bezielend". Wanneer de Ziel zich uit het lichaam terugtrekt, blijft het lichaam „ontzield" over, het ontbindt. Want het levend individu, dat ze tezamen bracht en hield, liet alle de samenstellende delen los, welke dan daardoor weer hun eigen weg kunnen gaan. Het is niet de Ziel, die onafhankelijk waarneemt of beslist; er is een hogere macht — de Geest — die het ziele-wezen tot zijn instrument heeft. In alle ziele-ondervindingen is er een subject (Geest, Monade) en een object. De Monade-Geest blijft zelf werkeloos en toch waarnemend en registrerend boven alles staan.
Tussen dit sterfelijk lichaam en de Onsterfelijke Geest hebben wij een etherisch ijl Ziele-lichaam, een „dubbel" of tegenhanger van het stoflichaam, dat ook de gelijkenis daarvan toont. Inderdaad is het eigenlijk juist andersom, want dit Ziele-lichaam is het, wat de vorm of mal, de matrix vormt, waarnaar het stoflichaam met al zijn mo-

gelijkheden en beperkingen wordt gevormd. In de eerste tijd na de dood verblijft de mens daarin. Een materialisatie van de onderste, meest materiële laag van dit ziele-wezen wordt somtijds door enkelen die daarvoor gevoelig zijn, op of nabij een kerkhof waargenomen. Dit „benedenste deel" van het ziele-wezen lost meestal spoedig op; enkele uren, soms enkele dagen na de dood.
Maar in dit tijdsverloop recapituleert de heengegane in zijn bewustzijns-denken het gehele afgelopen levenstijdperk in zeer snel tempo. Hij ziet de verbanden, oorzaken en gevolgen tussen de diverse gebeurtenissen; waar het goed geweest is, waar niet. Het is daarom, dat het zozeer wenselijk is, dat aan een sterfbed de grootst mogelijke stilte en kalmte wordt in acht genomen.
Na de dood van het lichaam leeft deze innerlijke Mens-Geest voort in het Ziele-lichaam van uiterst fijne (astrale) stof. De ziele-werkingen nu, kunnen dus actief zijn op verschillende lagen van verschillende dichtheid van dat ziele-voertuig en dit is oorzaak van de onderscheiden en verschillende funkties van het bewustzijns-leven. Begeerten en andere lagere zelfzuchtige emoties, zijn astraal; Gedachte werkt op een iets hoger niveau, mentaal; Rede en Intuïtie en de hogere, nobele emoties — Liefde, Mededogen, enz. — funktioneren op het Wijsheids-gebied van de Hogere Ziel. Het allerhoogst gelegen zijn Inspiratie en Wil.
Er is nog een aanzicht van het Ziele-leven, waaraan wij aandacht moeten besteden. In onze tijd leeft de mens extra sterk geconcentreerd in het denkend deel der Ziel. Het is van daaruit, dat de mens van thans voornamelijk werkt, veelal met verwaarlozing van de andere ziele-mogelijkheden. Toch is denkbewustzijn een funktie van de ziel en geenszins de Mens-zelf. In het denken hebben wij ons a.h.w. een secundair ik-zelf geschapen door lange tijden daarin geconcentreerd leven en daardoor is dit een overheersend ego of „ik" geworden, dat zich praktisch in de plaats heeft gesteld van de ware Geest-Zelf. Toch is dit Ego slechts secundair, al voelt men zich daardoor van alle anderen gescheiden. Het is echter

slechts door ons eigen sterk geconcentreerd denken tot zulk een alles overheersend centrum geworden. Wij verbeelden ons dit denk-centrum te zijn, doch het is slechts een gedachte-beeld — al kan het dikwijls zeer krachtig zijn. De mens van heden heeft zich zozeer met dat Ik-gedachte-beeld vereenzelvigd, dat hij er zich nu bijna niet meer van kan scheiden.
Hier ligt de oorzaak van onze innerlijke strijd. Dat wat wij gevoelen en geloven onszelf te zijn, is slechts een gedachte-beeld dat vàn ons is, niet onszelf. De Geest kan nooit egoïst zijn. De mens alleen in de ganse ons bekende natuur, is het enige wezen, dat vanuit zulk een denk-centrum leeft. Het is deze concentratie van het Ik-denken, welke ons tot de meest egoïstische en daarmee tot de meest eenzame wezens der ganse schepping maakt. Gelukkig is het slechts een tijdelijke, voorbijgaande faze in het Evolutie-proces, welke eens overwonnen zal moeten worden, wanneer de hogere vermogens der Ziel zich zullen ontwikkelen: Sympathie, Naasten-liefde, Mededogen, Vrede, Wijsheid, Intuïtie, Inspiratie.

V. WAT IS EVOLUTIE?

Op de vraag: „Wat is het dat evolueert?" geeft de Theosofie het antwoord: „Alles evolueert". Maar hoe geschiedt dat dan? Reeds Erasmus, Darwin en Lamarck ontwikkelden de theorie omtrent het ontstaan en evolueren der soorten door erfelijkheid uit andere meer eenvoudige soorten, welke evolutie bepaald wordt al naar het gebruiken of niet gebruiken der funkties. Maar deze onderzoekers lieten onbepaald, waar en hoe die ondervindingen dan worden geregistreerd, verzameld en bewaard. Lichamen vergaan; wat verzekert dan de geconstateerde continuïteit?
Om die vraag te beantwoorden, moeten wij „het leven" bestuderen, niet alleen de lichamen en hun organen. *Alle* leven op aarde is inderdaad gebonden aan levende schepselen in ontelbare verscheidenheid van vormen, en de aard en manifestatie van die evoluerende wezens, de soort van dat inwonende leven, drukt zich in die lichaams-vorm uit, is daarvan afhankelijk. *Prof. J. S. Haldane* (*„The Philosophical Basis of Biology"*, p. 38) zegt hiervan: „Hoe laag wij in de schaal des levens (van levende vormen, J. K.) teruggaan, het is steeds nog leven, dat wij daar vinden. Door aldus af te dalen, is het evenwel steeds individueel leven, dat wij volgen en niet slechts statistiek van het leven."
Altijd zijn het „levende wezens", groot of klein, ingewikkelde of vrij eenvoudig georganiseerd. Het levend „wezen", de individu, is primair, niet het lichaam, waarin het zich tijdelijk — en zeer kortstondig — uitdrukt. Indien dan dus het lichaam de uitdrukking, manifestatie is van een levend, bewust wezen of individu daarin en daarachter, dan moeten wij trachten dàt te vinden. *Sir Arthur Eddington* in *„The Nature of the Physical*

World", p. 331, beschrijft dit als volgt: „Ziende, dat de stoffelijke wereld geheel abstrakt en zonder „actualiteit" is, behalve door haar gebonden zijn aan bewustzijn, herstellen wij bewustzijn tot zijn basis-positie, in stede van het te doen zijn een onbelangrijke complicatie, af en toe gevonden temidden van de organische natuur op een laat stadium van evolutie."

Sir Arthur vergeet hier er op te wijzen, dat bewustzijn en leven één en onafscheidelijk zijn en — zoals reeds gezegd — zich alleen doen kennen (kunnen doen kennen) als eigenschappen of vermogens van het individu. Dat individu is superieur, de meerdere van zijn lichaam dat het gebruikt. Maar het is juist de oneindige verscheidenheid, welke wij moeten constateren, die ons dwingt daarin een oneindig blijkende ladder van zulke opeenvolgende individuen te onderkennen. *Kenneth Morris* zegt hierover: „Overal zijn er ontelbare gradaties van bewustzijn; de oneindig kleine electron is een wereld; amoebe en protozoon staan aan het hoogtepunt van aeonen van evolutie. Moeten er dan geen even oneindige gradaties boven ons zijn? Wie zal zeggen, waar menselijkheid eindigt en Goddelijkheid begint?" Theosofie verschaft enkele aanduidingen over dit probleem. Er is een Jacobs-ladder van levende wezens, van het allerkleinste tot het Allergrootste en Hoogste! Allen evolueren zij; de gehele Schepping is één gigantisch voortgezet Evolutieproces.

Bij een verder zoeken naar de „organisator" van de levende lichamen, werd de Biologie a.h.w. gedwongen te erkennen, dat uiteindelijk en ten lange leste, het levend individu tijd-ruimteloos moet zijn, d.i. niet-stoffelijk. En toch bewust en levend! Laat ons heel in 't kort dat verloop nog eens even trachten te volgen. Het is belangrijk en belangwekkend genoeg om dit te rechtvaardigen. Elk levend wezen komt voort uit één cel van z.g. „levende stof" of protoplasma; een uiterst klein wezentje dus. Uit die oorspronkelijke cel, komt door herhaalde splitsing het totaal van *alle* cellen voort, die tezamen het levende lichaam constitueren. Die eerste cel alléén bepaald dus,

wat voor een wezen het zal worden, geeft het alle eigenschappen, vermogens, karakter-eigenaardigheden, die het van alle andere wezens doen verschillen. Die eerste cel dus bevat, moèt bevatten, de volledige erfelijkheids-formule van het ontstane levende individu. „Wat zijn cellen zijn, bepaalt of het een menselijk wezen, een kat of een eikeboom zal worden, en wat deze oorspronkelijke eenheden doen, maakt het leven van de een of de ander uit." (*Prof. H. E. Crompton, „The Coming and Evolution of Life,"* p. 8).

Die originele cel is dus òf het originele wezen-zelf, dan wel op z'n allerminst de drager daarvan. In die cel nu, bevindt zich wéér een nucleus of centrum, dat weer de werkelijke bestuurder dáárvan is, enz.

Aldus, steeds verder naar binnen dringend, lost de vorm zichzelf op in atomen, electronen etc. en tenslotte verdwijnen Tijd en Ruimte-afmetingen meer en meer. Zo wordt meer en meer dat innerlijk abstract wezen benaderd, hetwelk de filosoof *Leibnitz* de Monade noemde en hiervan zegt *Prof. Butler Burke* dan weer: „Wat Leibnitz Monaden noemde, zijn bewuste (en dus levende) punten en zonder ruimte-afmeting." (*The Mystery of Life*).

De materie verdwijnt van voor onze ogen en lost zich op! Bewustzijn of Leven blijkt de Hoofdzaak! *En blijvend!* „Elke diamant, elk krystal, elke plant en ster heeft zijn eigen individuele Ziel, evenals mens en dier. Er is een hiërarchie van zielen van de laagste stof-atoom tot aan de Wereld-Ziel." *(J. H. Fechner).*

Het is een hiërarchische ladder, welke alle Monaden bestijgen en waarvan elke sport a.h.w. een stap verder, naar hoger, voorstelt, d.i. naar een telkens iets verder gegroeid, iets beter gevormd organisme, waarin hij op elke trede tijdelijk verblijft, somtijds gesymboliseerd als een gevangenis, soms als een graf, een huis, een tempel, enz. enz.

Alle in die vorm-manifestatie op aarde verwonnen ervaring wordt opgezonden naar de Blijvende Kern in de blijvende centrale Monade, die dus het individuele wezen-zelf is, wordt daar ingedrukt, geregistreerd, vastgelegd,

bewaard. Die ervaring vermeerdert steeds en het gevolg daarvan is een telkens beter georganiseerde vorm-manifestatie als uitdrukking op aarde van het bewuste Inwezen daarbinnen, dat aldus steeds beter in staat is zich vrijer te bewegen. In het atoom van een mineraal is dit levend bewustzijn nog vrijwel onbewust en dus bewegingloos. Het slaapt in de plant, hoewel toch dáár alreeds in vele gevallen enige buigzaamheid de reactie op invloeden van buiten doet zien. In het dier droomt het, en daar is het in staat zich iets vrijer en ruimer te bewegen. Tenslotte toont de mens een veel vollediger mogelijkheid van bewustzijns-ontwaken en daarmee weer een veel groter vrijheid van beweging. In de tegenwoordige periode is hij juist doende het luchtruim te veroveren en een toekomst van nog veel ruimere vrijheid van bewegin in nog veel ijler sferen der meer innerlijke werelden ligt ongetwijfeld nog voor ons open.

Elk verder stadium brengt een steeds beter uitgerust en geoefend organisme met zich, een bewerktuiging, die — zoals wij zo juist zagen — van binnen-uit en als gevolg van de doorgemaakte ondervindingen en belevenissen, evolueert, waardoor dan op hun beurt weer de voertuigen of lichamen beter, vollediger georganiseerd worden. „Es ist der Geist, der sich den Körper baut," zei *Goethe*. Die „Geist", de Monade, registreert en bewaart al het doorgemaakte en beleefde in zijn herinnering. Bij elke nieuwe belichaming wordt uitgegaan van de totaliteit der oude, vroeger geaccumuleerde ervaring en wordt de „herinnering" daarvan de aanduiding, hoe van-uit die tijdruimteloze bewaarplaats en daarnaar het nieuw geboren wordende embryo wordt gevormd, dat dan daarbij in snel tempo bij elke nieuwe geboorte, het gehele verloop van wat er achter hem ligt nog weer even recapituleert, herhaalt.

Op die wijze tonen de recapitulatie-stadia van het menselijk embryo voor de geboorte, dat de Innerlijke Mens is opgegroeid door de stadia van vis, amphibie, zoogdier tot en met de mens. Die Innerlijke Mens of Monade is het blijvend, onsterfelijk Wezen. Het is al die tijd het

Ware Centrum van dat geïndividualiseerde wezen geweest, is altijd „onsterfelijk" geweest. Die ééne Organisator schept en herschept telken male zijn eigen, nieuwe woning, al naar dat hij door zijn eigen groei door ervaring in evolutie geleerd zal hebben ervan te maken. Dit is de leer der Oude Mysteriën van Egypte, Chaldea, Griekenland, India en deze leer is nog levend in het huidig Hinduïsme en het Buddhisme — op moderne wijze opnieuw gebracht en verkondigt in de hedendaagse Theosofie.

Lessing vraagt: „Waarom zou niet ieder menselijk individu meer dan eens in deze wereld geleefd hebben? Is die hypothese zo belachelijk, omdat dit de oudste is? Waarom zou ik niet terug komen zo dikwerf als ik nog in staat ben kennis te verwerven, nieuwe ondervinding? Neem ik van deze éne keer zoveel op, dat niets de moeite van een terugkomen zou belonen? Inderdaad; wij kunnen de wereld zien als een soort levensschool met vele klassen, waar in elke klasse nieuwe verdere lessen worden onderricht. „Een jongen ging naar school, zeer klein nog. Zijn leraar (het was God) plaatste hem in de laagste klasse en gaf hem de volgende lessen te leren: Gij zult niet doden; gij zult geen levend iets kwellen; gij zult niet stelen. En zo doodde hij niet meer. Maar hij was wreed en hij stal. Aan het einde van de Dag (toen zijn baard was grijs en de nacht gekomen) zei zijn leraar (het was God): Gij hebt geleerd niet te doden, maar de andere lessen hebt gij nog niet geleerd. Kom morgen terug, mijn kind. De volgende dag kwam hij, weer een kleine jongen. De leraar (het was God) plaatste hem in een iets hoger klas en gaf hem de volgende lessen te leren: Gij zult geen levend wezen kwetsen; gij zult niet stelen; gij zult niet bedriegen. Dus kwetste hij niet, maar hij stal en bedroog. Aan het einde der dag (toen zijn baard was grijs en de nacht gekomen) zei de leraar (het was God): Gij hebt geleerd mededogend te zijn; maar de andere lessen hebt gij nog niet geleerd. Kom morgen terug, mijn kind. Weer de volgende ochtend, als kleine jongen, werd hij in een weer iets hogere klasse geplaatst

en kreeg de opgaaf: Gij zult niet stelen; gij zult niet bedriegen; gij zult niet begeren. Aan het einde van de dag (toen zijn baard was grijs en de nacht gekomen), zei de leraar (het was God): Gij hebt geleerd niet te stelen, maar de overige lessen hebt gij nog niet geleerd; kom morgen terug, mijn kind."
Aldus wordt een geleidelijke groei van het mindere naar het betere bewerkt en deze groei veroorzaakt een parallel verbeteren der organen van het lichaam. Eigen ontplooiïng door eigen inspanning en werken, is *het* middel, want funktie doet vermogen ontstaan, herhaalde repetitie schept gewoonte en zo kan *Bergson* spreken van een scheppen van zelf door zelf in een „*Evolution Créatrice*". Ieder is de bouwer van zijn eigen karakter. „Alleen wat wij gedurende het leven in ons karakter hebben aangekweekt, kunnen wij (blijvend) met ons meenemen" (*von Humboldt*). Het karakter is de accumulatie van vroegere inspanning, vroegere werken. Niets kan om niet bereikt worden. Het is alles ons eigen „Werk" — de werkende kracht van zelfschepping."

VI. DE LEVENSKETEN

Zelfkennis is wel een der voornaamste vereisten, nodig voor de huidige mens; er is niets dat hem zozeer belet het juiste Pad te kiezen als onwetendheid omtrent zichzelf. De mens van thans heeft een deel van de machtige krachten der physieke Natuur veroverd en aan zich leren onderwerpen, doch hij kan er slechts op zeer riskante wijze mee omgaan, doordat hij zichzelf niet kent, niet weet hoe die nieuw verworven kennis veilig te benutten, doordat hij het middel daartoe — zijn eigen aardse verschijnings-vorm niet of hoogst onvoldoende kent. En hier vooral geldt de bekende uitspraak van de Buddha: „Onwetendheid is bron en oorsprong van alle menselijke ellende." En bovenal is dat toepasselijk op het huidige gebrek aan zelfkennis, waardoor alleen men zal kunnen leren, hoe alle vermeerdering van weten op de juiste wijze te benutten en ze niet te misbruiken.
Laat ons dus, zij het ook weer weliswaar zeer vluchtig, maar toch voorlopig voldoende, naar wij hopen, onszelf aan zulk een onderzoek onderwerpen. Wat zijn wij? Na al het hierboven geleerde, zal het antwoord zijn: „Een levend, geestelijk, onstoffelijk, individueel wezen, dat zich tijdelijk voor een kort aantal jaren in een lichaam van grove stof manifesteert, ten einde daardoor te leren, te evolueren. Sinds „het allereerste begin" was dit evolueren Het Doel dezer Schepping, n.l. dat alles wat leeft — en letterlijk alles leeft, niets uitgezonderd — zal evolueren. Dientengevolge toont de ganse Schepping één grote machtige hiërarchische ladder van Evolutie en beklimmen alle levens — van de allergeringste tot de Allerhoogste — die Ladder. Dat Kernwezen in al-wat-is, blijkt onvergankelijk, onsterfelijk, doch dit sluit dan onvermijdelijk tevens in, dat Het dan ook altijd moet hebben be-

staan, altijd geleefd heeft, anders zou het zijn gelijk een kabeltouw met één einde, d.i. onbestaanbaar, zei *Multatuli*. Alzo: wat onsterfelijk is, moet ook altijd, dus vóór de geboorte in dit stof-lichaam bestaan hebben, hoewel onzichtbaar, ontastbaar, onwaarneembaar (voor onze gewone zintuigen). Lichamen moeten vergaan, maar dat wat ze „bezielt", ze in het leven bracht en houdt, is iets, dat zich weliswaar bij de dood ervan losmaakt of bevrijdt, maar dat daarbij blijft voortbestaan.

Zelf-onderzoek en zelf-studie brengen ons tenslotte onvermijdelijk tot de overtuiging, dat de Bron en Oorsprong van ons „zijn" een onvergankelijk Kern-Wezen moet zijn, dat Wijzelf zijn, een scheppende Geest en één met de Al-Geest — Alomtegenwoordig! Geïndividualiseerd, Zichzelf openbarend in de talloze individualiteiten, heeft dat Leven „gestalte-drang", schept zich vormen, waar van het het leven is. En omdat het de (lichaams)vormen voortbrengt, moet het de meerdere zijn van dat wat „gevormd" is. „Lichaam is verstold Leven," zegt *Georg Simmel*. Alle onderzoek der Natuur toont ons aan, dat elk zulk een levend individu van binnen-uit leeft, d.i. gemanifesteerd wordt, en dat de oneindige verscheidenheid der vormen, waarin het zich manifesteert en uitdrukt, een gevolg is, een weerkaatsing van de Oneindigheid van het Leven-Zelf.
Elk afzonderlijk individu staat dus op een eigen sport der ladder van Evolutie en bij het geboorte-nemen selecteert dat fragment van Leven voor zichzelf al die faktoren, die op dat moment overeenstemmen met zijn eigen standpunt in het Evolutie-proces op die ladder. Bij de dood (van 't lichaam) maakt dat Wezen zich ervan los, nadat het gedurende dat verblijf in aardse lichamelijkheid tal van ondervindingen heeft doorgemaakt, waardoor het is vooruitgegaan en iets — hoe weinig het ons ook moge toeschijnen — heeft gewonnen, geoogst. Bij elke nieuwe geboorte manifesteert die Geest-individualiteit en in een lange, lange, serie van zulke „levende" lichaamsvormen, is er een telkens iets hoger klimmen op de Ladder van

Evolutie, die door alle Rijken der Natuur heen voert: mineraal, plant, dier, mens.
„Ik stierf van het mineraal en werd een plant; ik stierf van de plant en verscheen wederom als een dier; ik stierf van het dier en werd een mens," zegt *Masnavi* in zijn: *Gezegden van de Derwish Djelal*." In onze tijd en in meer moderne terminologie, doch zeker niet minder duidelijk, zegt *Prof. Bernhard Bavinck* in *„Naturwissenschaften"*: „Van het atoom tot de wereld van de vaste sterren en van de amoebe tot de mens, voert een onafgebroken ladder van immer hogere en meer omvattende vormen. Zo wordt de gehele wereld tot een hierarchisch opklimmend systeem van geobjectiveerde Ideën." En op de haar eigen kernachtige wijze beschreef *H. P. Blavatsky* dit aldus: „Elk atoom streeft tenslotte naar de menselijke volmaking."
Natuurlijk zijn daartoe talloze aeonen van tijd nodig en is het blijkbaar ook alleen mogelijk doordat reeds de originele atoom of Monade door voortdurend herhalen van ondervindingen voor zichzelf elke volgende lichamelijke manifestatie een klein weinig beter kan doen zijn; d.i. door herhaalde wederbelichaming of reïncarnatie voor zichzelf leert, een steeds beter georganiseerd voertuig te bouwen. Alleen het diepste Inwezen is de ware Optekenaar van alle ondervindingen van begin tot einde en is het enig werkelijk Onsterfelijke.
O. A. Hume drukte dit aldus uit: „Wat onbederfelijk is, moet onverwekbaar zijn. De ziel, derhalve, indien onsterfelijk, bestond vóór de geboorte..... Ziels-verhuizing is daarom het enig stelsel van deze aard, waarnaar wijsbegeerte kan luisteren."
Dit proces van zulk een periodieke herbelichaming, kan dus zeer goed vergeleken worden bij een serie van klassen in de school des levens, telkens iets verder opvoerend tot een iets hoger niveau. Het is daarbij dan dus de evolutie-standaard van het Innerlijk Wezen van dat moment, welke de aard van de lichaams-organisatie zal bepalen — de werkelijke Erfelijkheids-formule ervoor vormt of verschaft, of nog beter gezegd: is.

Deze evolutie-standaard hangt weer af van de aard van vroegere belevenissen van de betreffende Monadische wezenheid, van eigen vroeger „werk" of karma, want funktie (werk) doet vermogen ontstaan als gevolg van herhaalde inspanning of werken; zo leert de *Biologie*. Alleen door *eigen* inspanning, door eigen pogen, kan een of ander vermogen worden ontvouwd en de resultaten van die inspanning worden onherroepelijk in de Monade-Zelf geregistreerd en aldus gevoegd bij zijn vroegere ervaringen en waarnemingen. Dit bepaalt zijn karakter en dat op zijn beurt weer, bepaalt de aard van de opnieuw tot geboorte komende belichaming op aarde. En dàt nu is het weer, dat daarmee tevens bepaalt, hoe die nieuwe geboorte zal beginnen — een voortzetting van zijn vroegere, jongste verschijning op aarde.
Aldus is de „Wet van Handeling", de werkingswet van alle scheppen en van elke schepping, belichaming of openbaring. Deze wet is dus bepaald tot tijd-ruimte bestaan van de gemanifesteerde wereld der materie, maar dáár is zij ook oppermachtig. Zij sluit in actie en reactie, oorzaak en gevolg. Nooit is gevolg werkelijk te scheiden van de actuele daad, waarbij het behoort. Er is geen ontkomen aan, al is het in de wereld der gevolgen van tijd-ruimte leven, wel mogelijk daar andere inspanning, ander „werk" tegenover te stellen. De kennis, daartoe nodig, mist de gewone mens van thans ten enenmale. Alle lijden is gevolg van vroeger handelen, evenals dat ook met alle vreugden 't geval is.
In de wereld der afgescheidenheid is dit het verloop, de kringloop van leven en sterven, geboorte en dood. Lijden wordt in de wereld van bestaan veroorzaakt. „Lijden ontstaat slechts, waar iets tot bestaan komt; lijden vergaat slechts, waar iets (gemanifesteerds) vergaat" (*Buddha: Sanguta Nikaya*" III : 1). Alle lijden is verbonden aan gemanifesteerd bestaan, d.i. aan een bestaan in tijd en ruimte van afgescheidenheid èn lichamelijkheid. Het lijden hangt dus af van de begoocheling of Maya, ontstaan door het aannemen van een tijdelijke lichamelijke vorm.

Buiten lichamelijkheid is het leven vrij en zonder lijden; daar heeft het deel aan de Ongescheiden Eenheid van Het Universele Wezen, de Vrede en Zaligheid van de hoogste Totaliteit. Op welke trap een wezen zich ook bevindt, steeds is ook voor dàt wezen „dood" een overgaan tot ruimer bestaan. „*Mors Janua Vitae*": „de dood is de poort tot het (ware) leven." Reeds ontelbare malen zijn wij door die „poorten des doods" gegaan en in ons onder- (beter gezegd: boven-) bewustzijn, is ook eigenlijk een ieder van ons van dat voortbestaan overtuigd. „Wij geloven niet werkelijk, dat wij zullen sterven. Waarom ik dat zeg? Omdat, àls wij dat geloofden, wij anders zouden leven" (*Prof. H. Bergson: „l'Évolution Créatrice*").
„Alles wat gij doet wordt (en werd dus door alle levensfazen heen) in het Boek vermeld..... Elke daad (en gevoelens en gedachten-emoties zijn bewustzijns-daden), klein of groot, wordt op de welbewaarde tafel neergeschreven," zegt *Al. Quoraan*. En dat register, boek of tafel, waar alles in blijvende herinnering wordt geregistreerd, is de geestelijke Mens-Zelf, de God in ons, de blijvende Eenheid, die het enige onvergankelijke is te midden der veranderende verscheidenheid der vormen. Alle ervaringen door alle verlopen eeuwen heen, werden en worden daar ingedrukt en onthouden en van daaruit weer gaan de reacties uit, welke zich in de lichamelijke manifestatie doen kennen als karakteristieke eigenschappen.
Aldus evolueert het inwonend *geestelijk goddelijk wezen* in de continuïteit van deze talloze opeenvolgende belichamingen, opklimmend langs een hiërarchische ladder van daardoor immer beter georganiseerde, meer ontwikkelde (lichaams-)vormen. *Er is een Wezen, er zijn talloze Wezens, de ladder van Evolutie bestijgend, die telkens in een volgend en iets beter lichaam geboorte nemen.*
In vele godsdiensten en filosofieën der Ouden onder alle hemelstreken, werd deze leer onderricht — ook in de Mysteriën van Egypte, Griekenland, Chaldea, enz. — en in tal van volksverhalen en sagen wordt dit denk-

beeld op symbolische wijze herhaald en voorgesteld. In het hedendaagse Hinduïsme in alle Darshanas of leerscholen ervan, zowel in het Noordelijk- en Zuidelijk Buddhisme — Mahayana en Hinayana — wordt deze opvatting algemeen erkend, nog heden ten dage. Ook werd deze leer aangehangen door de besten en grootsten der Oudheid: Pythagoras, Plato, Cicero, Virgilius, Ovidius, terwijl zij in de latere Westerse filosifie verdedigd werd door Goethe, Lessing, Schopenhauer, Voltaire. Laatstgenoemde merkte op: „Het is niet verwonderlijker meermalen geboren te worden, dan éénmaal!"
Wanneer wij dan nu de wetenschappelijk opnieuw terug gevonden „weg-omhoog", de Levensketen van Evolutie, aanvullen met dit hierboven behandelde begrip van een lange serie van herhaaldelijk weder-geboren wordende Wezens, die telkenmale een nieuwe, iets hogere sport op de levensladder bestijgen, dan blijkt dat deze twee termen alle gegevens en verschijnselen van het Evolutieproces des Levens en ook elkaar volkomen dekken.

VII. KARAKTER IS LOTSBESTEMMING

Een bekende uitspraak van *Poincaré* luidt: „Het grootste wonder is juist, dat er in de natuur geen wonderen voorkomen, dat de natuur niet door toeval, maar door wetten geregeerd wordt." Indien dat zo is, dan moet het in de eerste plaats het geval zijn met zulke gewichtige zaken als karakter-vorming en lotsbestemming. Niets van alles wat geschiedt, kan buiten wettelijkheid vallen, of alle leven zou een onberekenbare chaos worden. Gevolg moet onafscheidelijk aan oorzaak gebonden zijn en deze Wet moet evenzeer gelden voor de wereld van gevoelens en gedachten, die ook „daden" zijn, als voor het gebeuren in de materie-wereld. Ook de ziele-werkingen zijn eraan onderworpen en tenslotte zullen deze voor de mens het belangrijkste blijken, omdat al onze z.g. daden of acties in deze stofwereld, afhankelijk zijn van die in de denk- en gevoels- of ziele-werelden.
„Waar het denken aan hangt, daar streeft het zelf met de daad naar..... Zo is het ook met de begerende" (*Brihadar Upanishad*). Ons handelen is de uitwerking van ons gevoelen en denken; deze zijn de drijfveren tot de daad en de aard daarvan noemt men Karakter, de Ziele-aard. Alle funkties van bewustzijn — zo vonden wij — zijn ziele-funkties en daarvan hangen onze actuele daden in deze wereld af; zij worden erdoor bepaald. In de Ziel ligt de grote veranderlijkheid, alle gevoelen, begeren, denken, rede, wijsheid, intuïtie, inspiratie, wil, liefde. Op ons huidig stadium van evolutie is het denken thans de voornaamste en dominerend. Alle deze funkties zijn werkingen van de Geest-Mens-Zelf in de verschillende gradaties van de ijle materie der Ziele-wereld. Hijzelf is het die gevoelt, denkt, enz. en daarmee de ziele-aard in een onafgebroken toestand van verandering

brengt. In en door zijn denken wordt de ziele-aard telkens weer veranderd, is de Mens zichzelf „scheppend"! „De mens is (wordt) gemaakt door (de eigen) gedachte. Zoals hij denkt in deze wereld, zo wordt hij in de volgende. Derhalve, laat hij denken aan Brahma" (*Brihadar Upanishad*). „Wat een mens is, werd door zijn denken opgebouwd" (*Dhammapada*). „Wat een mens denkt, dat wordt hij; denk daarom aan de Eeuwige; zoals hij in zijn hart denkt, zo is hij" (*Salomo*). „Alles wat gij doet, wordt in het Boek der wereld vermeld, dat door de wakende engelen wordt bewaard. Elke daad, klein of groot, wordt op de welbewaarde tafel neergeschreven" (*Koraan*, LIV : 52/53). Aldus luiden de gelijke uitspraken van alle godsdienst-leraars. Het Register, waarvan sprake is, waarin alles wordt vastgelegd en waardoor „Herinnering" mogelijk is, is ons eigen Zelf, zijn *Wij-zelf*.

Dit is de kennis omtrent karakterbouw, welke de mens zozeer behoeft, de zekerheid van de wetenschap, dat hij daarmee *zelf-schepper* is. Al zijn funkties zijn gevolg teweeg brengende oorzaken en geen ervan kan ooit verloren gaan. Oorzaak en gevolg zijn onafscheidelijk van elkaar. Hier ligt een moeilijkheid voor de huidige mens. Ons Zelf heeft zich in gedachte zozeer intensief vereenzelvigd met het vergankelijke deel van onszelf, dat wij daardoor die twee niet meer van elkander weten te onderscheiden. Toch is en blijft alles vergankelijke slechts de tijdelijke manifestatie van ons Onvergankelijk Blijvend Zelf.
Elke handeling omvat oorzaak èn gevolg beiden; de een is ondenkbaar zonder de ander. „Want, zoals de mens zaait, zal hij ook maaien" (*Galatiërs VI : 7*). „Die ondeugd ploegen en moeite zaaien, maaien dezelve" (*Job IV : 8*). „Welk ongeluk u ook moge overkomen, het is tengevolge van iets, dat uw eigen handen hebben veroorzaakt" (*Sonna* van de Islaam). „Mijn werk is mijn bezit; mijn werk is mijn erfdeel; mijn werk is het moederlijf, dat mij baarde; mijn werk, het geslacht dat ik

verwierf; mijn werk is (dus) mijn toevlucht" (*Buddha: Angguta Nikaya* III, p. 72).
Het woord „werk" is in 't *Sanskriet* „Karma" (de naam, welke ook in de Theosofie ervoor gebruikt wordt) en in het Buddhist *Pali* „Kammam". Het betekent eigenlijk meer „eigen werk" of „werking". Wij hebben hier te doen met een universele Grondwet, als 't ware. Het is de werkings-wet van alle leven, van alle bestaan. Het ontstaat (opnieuw, manifesteert opnieuw) als een wezen (opnieuw) tot bestaan komt. Het ontwaakt bij de allereerste trilling, die tot het opnieuw ontwakende leven zal voeren. In geen geval kan het dus een van buiten-af opgelegde straf zijn, doch het ontwaken van binnen de Ziel opgetaste en van binnen-uit tot manifestatie komende groep van vroeger door ons zelf opgewekte of verworven vermogens en krachten; tezamen de totaliteit van ons Karakter, onze Karmische formule, zelf-geschapen. Opgegaard in het Centrale Geest Punt Zelf, tijdruimteloos, ontstaat het (opnieuw) als het betreffende Wezen wederom in tijd en ruimte ontwaakt en daarmee de Ziele-schakel opnieuw belevendigt. Karma is dus ook de levende bewustzijns-werking van een individu. Maar daarbij omsluit het tevens ook nog alle tot aan dat moment door dat individu beleefde „werkingen", de totaliteit van zijn belevenissen van het verleden. Tot deze kennis van dit feit, kan iemand dan zijn „toevlucht" nemen, zoals de Buddhist het zo karakteristiek noemt, kan hij er een practisch gebruik van maken, zijn leven ernaar inrichten. Want dat is natuurlijk het belangrijkste: de practische toepassing van kennis en leer. Daartoe moet hij natuurlijk voor zichzelf er van verzekerd zijn, dàt hijzelf — en niemand of niets anders — verantwoordelijk is voor wat hij is en doet en dat bij elk onzer iedere „werking", elke inspanning, zich onvermijdelijk en volstrekt dienovereenkomstig in het karakter afdrukt, zich bij het reeds tevoren geregistreerde voegt, al naar de aard dier „werkingen" zal zijn.
Karma-Karakter is dus „de werkende daad van zelfschepping". Herhaling kweekt neiging en voortgezette

herhaling schept gewoonte, die tenslotte tot „een tweede natuur" wordt. Aldus scheppen wij onszelf, onze eigen vermogens, kinderen als wij zijn van de Opperste Schepper, Die in evolutie Zijn Wereld schept, eveneens in en door ons eigen Werken, d.i. leven.
Onze eigen gevoels- en gedachte-trillingen bepalen ons karakter, het Karma van onze ziele-werkingen. Als wij b.v. iets van onverdraagzaamheid in ons karakter vinden, zal elk tegengaan van de vrije gedachte ten opzichte van anderen, die neiging van onszelf versterken, zodat men daardoor ook weer zichzelf meer vatbaar maakt voor die ondeugd. Ook trekt het gelijke het gelijke aan en aldus scheppen wij bovendien dus ook nog onze eigen levensomstandigheden en omgeving.
Deugden verruimen het bewustzijns-leven, omdat zij onzelfzuchtig zijn; ondeugden daarentegen maken het nauwer, meer bekrompen. Daarom is het dus raadzaam zelf onophoudelijk te pogen er naar te streven deugd aan te kweken, waardoor wij dan vanzelf tot de meer deugdzame omgeving getrokken zullen worden. Behalve voor alle omstandigheden in het leven, geldt dit vooral voor de omstandigheden, waarin of waarheen wij getrokken zullen worden bij geboorte, of liever bij het herboren worden.
Indien dit alles juist en waar is, dan kunnen (*en dus moeten*) wij zelf zorg dragen, dat ons eigen beïnvloeden en het daarmee wijzigen van ons eigen Ziele-karakter, zo rein en nobel mogelijk zij. De verwerking van zulke karmische werkingen geschiedt vrijwel onmiddellijk, indien de omstandigheden dat toelaten, ofwel bij gedeelten in een serie van kleine porties, zo te zeggen. Het wordt alleen voor langer tijd uitgesteld, indien directe verwerking door omstandigheden onmogelijk is. Goed karma (eigenlijk een verkeerde benaming), is dat wat „deugd" brengt; slecht kan alleen genoemd worden dat, wat ondeugd in het karakter kweekt. Goed of slecht hebben hier slechts weinig of geen verband met vreugde of smart, zoals wij die beschouwen. Ook toont goed Karma zich niet in meer of minder bezit. Er is geen verband tussen

goedheid en materiële rijkdom, welke zeer dikwijls zich als een vijand van deugd doet kennen; het maakt in elk geval het leven moeilijker, doordat men dan verantwoordelijk is voor het gebruik, dat ervan gemaakt wordt. Wie denkt hier niet aan de bekende parabel van de rijke jongeling en de daar gegeven vergelijking met het oog van een naald? Inderdaad is er geen speciaal „goed" en een daartegenover staand „slecht" Karma. Karma als Wet is absoluut neutraal.

Het ligt voor de hand, dat in de aanvang van de individuele verantwoordelijkheid in het evolutie-proces, als hierboven beschreven, er eerst vele „schulden" worden aangegaan, vooral doordat het „menselijk" stadium daarvan de bijzondere ontwikkeling van het denkend Egocentrum betekent. Tot op het moment, dat wordt ingezien, dat het Ware Zelf is Universeel en niet die afgescheidenheid van het Ego-denken, zal steeds de vergissing worden gemaakt, dat „zelf" als het belangrijkste te beschouwen, wat het dan ook alsnog zelfs tot op zekere hoogte (en voorlopig) ook is. Maar er moet een moment komen, dat een mens leert inzien, weten en kennen, dat Hijzelf altruïst is aangelegd, dat Universaliteit de eigenlijke en ware aard van zijn diepste en hoogste Inwezen is, en dàn begrijpt hij, dat het doel van al zijn streven en werken niet meer naar binnen, doch naar buiten moet worden gericht, naar het brengen van welzijn en geluk en hulp aan anderen, in zelf-vergetelheid. Dan pas zal het Ware Pad van Volmaking gevonden en begaan kunnen worden.
Deze „werkingswet", de wet der werkingen, in het Oosten *Karma* genoemd door de Hindoes en *Kammam* in het Buddhist Pali, moet dus geenszins gezien worden als een soort van buiten-af door hogere Wezens opgelegde straf. De daad — goed of slecht, of gemengd — draagt in zichzelf het gevolg, goed of slecht, met zich mee. Nog minder kan de Wet als een soort noodlot worden beschouwd. Men is en blijft ten allen tijde in staat en vrij om door andere, nieuwe daden ook andere resultaten te

„bewerken", zijn toevlucht tot de wet te nemen door die te gebruiken met kennis van zaken.
Al naar het karakter, al naar de aard en de totaliteit van iemands vroeger leven en werken is, zo zal tenslotte de reactie zijn, die daaruit voortkomt en er weer op inwerkt. Ook het lot, dat schijnbaar van buiten-af tot ons gebracht wordt, kan nooit een werkelijk noodlot zijn. Het is altijd nauwkeurig gevolg, behorend bij de totaliteit van onze karmische erfelijkheids-formule op dat moment. Dit wetend en begrijpend, ziet de mens zichzelf niet meer als een speelbal van het lot, hem van buiten-af toebedeeld en opgelegd, doch als een zuiver en terecht — en daardoor dus tevens onontkoombaar — deel van zijn eigen levenswerk, opgebouwd door eigen werken in en door alle vroegere stadia van de levensweg tot op dit moment. In deze scheppende Evolutie is de mens zelf en niemand of niets anders, de ware schepper van het eigen karakter en daarmee dus ook tevens van zijn eigen lots-bestemming. En dáár boven-uit gaat dan nog tenslotte de glorie-rijke zekerheid, dat allen per slot van rekening op weg zijn naar Eén en Hetzelfde Doel en Resultaat: „Uiteindelijke Volmaking" en weder-opname in Het Universele Al-Zelf.

VIII. HET DOEL VAN HET LEVEN

Is er een Doel te onderkennen voor dit zo machtige groeiproces? En zo ja, waarheen voert die lange, lange weg ons dan? De vragen: waar vandaan komen wij, waarheen gaan wij, zijn in het hier voorafgaande reeds in beschouwing genomen, evenals de meest belangrijke vraag: wat is het, dat evolueert? En wij bevonden o.a. dat het niet in de eerste plaats de lichamen zijn, die op de weg van evolutie het belangrijkste zijn, maar dat het veeleer de ziel is, die in en door dat evolutie-proces wordt gevormd, evolueert en groeit naar het machtig Voorbeeld of Oer-type, dat haar door de Geest wordt voorgehouden en verschaft. De groei der lichamen is gevolg van die ziele-groei.
Wij vormen één Geheel van Geest, Ziel en Lichaam, welke drie tezamen het kennend, bewuste wezen op aarde zijn. „Het feit van evolutie", zegt *Prof. Haldane* in „*The Philosophical Bases of Biology*", p. 122, „toont ons, dat leven en persoonlijkheid geen plotselinge of kunstmatige dingen zijn, maar aan het heelal inherent zijn en tot zijn aard-zelf behoren."
Wat wij inderdaad vinden, is een geleidelijk en langzaam opklimmende schaal van steeds weer verder evoluerende „wezens", van het allerkleinste af, tot op het allergrootste, het allerhoogste — zelfs tot aan de Melkwegstelsels toe. En steeds toont daarbij de Inwonende Geest — Oneindig groot of Oneindig klein — zich als de Individualiteit, die deze Evolutie bewerkt, beleeft of doormaakt en die, voor wat *zijn* scheppings-wereld betreft, zelf aangeeft of bestuurt, wat daarvan zal worden. Hij doet dit door immanent in zijn belichamingen te vertoeven, hoewel in wijder zin toch ook door er transcendent aan verbonden te blijven, er boven te verblijven.

Op die ladder van evolutie, van evoluerende wezens dus, en hun mede evoluerende lichaams-vormen, waarin zij zich uitdrukken en manifesteren, vinden wij verder en in elk bijzonder of individueel geval, als basis voor het verloop van het proces dit drietal van Geest, Ziel en Lichamelijke manifestatie tezamen verbonden. Maar daar wij ook bevonden, dat de Ziel uit fijner gradaties van materie gevormd is, uit een ladder van steeds ijler wordende stof bestaat, al naar wij hoger tot de Geest naderen of opstijgen, verschaft deze graduele overgang van het immateriele van de Geest ons het steeds dichter en meer materieel worden van het Ziele-wezen tot aan de physieke lichaamsvorm op aarde toe.
Ook *Prof. H. Bergson („Matière et Mémoire")*, wijst op deze geleidelijke overgang van Geest via de Ziel naar de lichamelijkheid, of — omgekeerd — van het aardse lichaam via de Ziel naar de Geest omhoog, en op het feit, „dat wij in onwaarneembare trappen overgaan van de vertegenwoordigende toestand die ruimte inneemt, naar de gemoedstoestand, welke zonder uitgebreidheid schijnt" en hij zegt verder: „Het normale ziele-leven beweegt zich tussen deze beide uitersten". Tussen die twee „polen" a.h.w., tussen Hemel en Aarde! „Alle onze ondervindingen zijn psychisch, zijn van de ziel", zegt ook *Dr C. G. Jung*. Het zijn alles ziele-functies, die op verschillende sporten of hoogten werken van de ladder van geleidelijke overgang, welke de ziel verschaft. De een werkt en is gelegen dichter nabij de aardse grove vorm, de ander verder daarvan af, dichter nabij de abstrakte wereld des Geestes. En aangezien alle evolutie noodzakelijkerwijs van beneden-af geschiedt, vinden wij vooralsnog, dat die ziele-functies, welke het dichtst nabij de materie-wereld en de daarin geschapen organen hun veld van werkzaamheid hebben, meer actief zijn dan de hogere, die veelal nog slechts sluimerend aanwezig zijn. Onze moeilijkheid is nu voornamelijk, dat wij die hogere vermogens van de Geest daardoor nog maar zo weinig kunnen kennen.
Tengevolge van deze Drie-eenheid als fundamentele con-

structie van aard en wezen van het Heelal, dus ook van onze eigen wezensaard, zijn er dan ook drie „wegen" of methoden voor ons open, teneinde dat Doel van Evolutie na te streven, te benaderen: Wetenschap, Wijsbegeerte, Godsdienst. Dit zijn de drie methoden om Kennis der Waarheid te verwerven en te onderrichten, drie wegen of Paden, die ons tot het Einddoel — Wijsheid — kunnen opvoeren. Maar daarbij mogen wij die Drie nooit als tegenstrijdige wegen zien; zij gaan parallel en voeren alle drie naar Eén en dezelfde Waarheid. Daarom moeten zij samengaan, elkander aanvullen en steunen; nooit zal men langs één ervan exclusief het Doel bereiken. Waar Wetenschap het concrete denken en Wijsbegeerte het abstracte denken benutten om de Ene Waarheid en Werkelijkheid — de Geest — te benaderen, daar wordt die zelfde Waarheid in het intuïtieve denken door inspiratie en als openbaring waargenomen, nagestreefd langs de weg van het godsdienstige leven. Daarin wordt gekend, beleefd en waargenomen door middel van een meer rechtstreeks contact met de God-Geest van binnen, *die wij zijn*. De volledige Wijsheids-godsdienst omvat alle drie die Paden of Wegen en benut ze alle drie, als drie-in-één: Theosofie.
Talrijke citaten, hierboven gebezigd, tonen duidelijk aan, hoe de besten der huidige wetenschap godsdienstig zijn aangelegd. En omgekeerd, moet godsdienst meer wetenschapplijk worden, anders zal zij alle invloed op de evoluerende ontwakende geesten van thans verliezen. Terwijl wetenschap gedwongen wordt haar positie te herzien en dat ook bezig is te doen, waar zij vroeger meende niets met godsdienst en moraal te doen te hebben, moet godsdienst en kán zij aan die drang naar hogere Zekerheid tegemoet komen en trachten te voldoen. Waar beiden van het feit van Evolutie verzekerd zijn, daar moet zulk een samengaan thans mogelijk zijn. En filosofie is de aangewezen weg om dit te helpen bewerkstelligen, om als middelaar te dienen.
Ook houden zowel godsdienst als filosofie en wetenschap de individuele mens verantwoordelijk voor zijn daden

en voor zijn karakter, zij het ook op uiterlijk schijnbaar verschillende gronden. Geen godsdienst bevatte oorspronkelijk het onlogische leerstuk van een willekeurig uitdelen en toebedelen van beloning of straf. Gerechtigheid is hoeksteen van alle religie. Moraal is niet een zaak van onredelijk voorschrift en dogma, doch een redelijke, natuurlijke wet van volkomen Rechtvaardigheid. En ook Wetenschap ontdekt die universaliteit van Wet. Liefde, Sympathie, Broederschap zijn bases en grondslagen van alle godsdiensten en dát is juist, wat wij thans *zo* zeer nodig hebben om te kennen en wat wij doende zijn als een vaste Wet der Natuur in het sociale leven te ontdekken.
Indien godsdiensten zouden erkennen, dat alle „redding" voor een elk het einddoel is en slechts afhangt van zulk samengaan in Eenheid en niet van het aanvaarden of verwerpen van enig dogma, welk ook, dan naderen zij daarmee de Ene Goddelijke Bron van alles en zal de onontkoombare conclusie moeten zijn, dat alle onverdraagzaamheid of onderling verketteren uit de boze zijn en dat zijzelf — die godsdiensten — in de allereerste plaats elkander moeten leren verstaan en waarderen, het voorbeeld moeten geven van samengaan, co-operatie en onderling waarderen. Zij kunnen daarvan slechts winnen en ruimer worden. Elk antagonisme is anti-spiritueel; alle afgescheidenheid behoort tot de verschijningswereld der vormen of lichamen van stof. Geen mens — wie ook — kan in het *uitsluitend* bezit zijn van de Al-Waarheid. Als een Leraar tracht die te beschrijven, dan zal onvermijdelijk reeds de taal en de verscheidenheid der diverse woord-beelden, die gebruikt worden, een vrijwel onoverkomenlijke scheidingsmuur moeten vormen. Inderdaad is er slechts Eén Aller-Opperste Waarheid, doch de vele godsdiensten (filosofiën en wetenschappen) trachten, elk op eigen wijs (en dikwijls ook zeer eigenwijs) die Ene Waarheid te zoeken, te beschrijven, te verkondigen; elk naar eigen aard en visie. Maar *elke* poging daartoe *moet* noodwendig vèr beneden de Werkelijkheid blijven. De volgende vergelijking is van *Bernard*

Shaw: „Iemand zei: Mijn kerk is *de* kerk. Ik antwoordde: „Vul uw badkuip met zout water en zeg: dat is de Oceaan"!
Wij moeten leren over alle begrenzingen en verschillen heen te zien en te realiseren, dat wij allen deel uitmaken van één Universele Gemeenschap, waarin wij leven en bestaan en dàt begrips-gevoel dient meer en meer uitgebreid te worden en uit te groeien tot een Wereldburgerschap. Wereld-samenwerking kan alleen slagen, als het de uitdrukking, de uitwerking is van zulk een Wereld-gemeenschap. Zonder deze geest van Universaliteit zal elke wereldomvattende organisatie weinig kans van slagen hebben. De mens van thans heeft te leren, dat hij zijn bewustzijn moet verruimen, verwijden, totdat het uitgegroeid is tot een de wereld-omvattend vermogen, waarin de Universele Broederschap aller mensen zonder enige uitzondering, een levende uitdrukking zal zijn geworden van het Universele Vaderschap Gods.

DE THEOSOFISCHE VERENIGING

DOELEINDEN:

I. Het vormen van een kern van de algemene broederschap der mensheid, zonder aanzien van ras, geloof, geslacht, kaste of kleur.

II. Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap.

III. Het naspeuren van onverklaarde natuurwetten en van de ongeopenbaarde krachten in de mens.

De Theosofische Vereniging bestaat uit bestudeerders der Theosofie, die verenigd worden door hun instemming met bovenstaande doeleinden. Hun band bestaat niet uit het belijden van een gemeenschappelijk geloof, maar in het zoeken naar de Waarheid. Zij menen, dat Waarheid moet worden gevonden door studie, overpeinzing, reinheid van leven, toewijding aan hoge idealen en zij beschouwen Waarheid als iets, dat niet als een dogma opgelegd moet worden.
Zij beschouwen iedere godsdienst als een uitdrukking der Goddelijke wijsheid.
Theosofie is de verzameling waarheden, die de grondslag van alle godsdiensten vormen, en welke niet als het uitsluitend eigendom van een bijzondere godsdienst kunnen worden beschouwd.
Leden van de Theosofische Vereniging bestuderen deze waarheden. Theosofen trachten er naar te leven.

Hoofdkwartier der Theosofische Vereniging:

ADYAR, MADRAS

Nederl. Afdeling: Amsteldijk 76, Amsterdam.

THEOSOFISCHE
BIBLIOTHEEK
Tolstraat 154 Amsterdam

04 JUNI 2012

Jan Kruisheer

HET MYSTERIE VAN LEVEN EN DOOD